

להתודע ולהגלות מחמדי התורה בכל דף בשי"ס

עירובין דף פג

בענין שיעור שתי סעודות בעירובי תחומין

בעירובין דף פ"ב: במתני', כמה הוא שיעורו, מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד, מזונו לחול ולא לשבת, דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר לשבת ולא לחול, וזה מתכוונים להקל. רבי יוחנן בן ברוקה אומר מככר בפונדיון מארבע סאין בסלע. רבי שמעון אומר שתי ידות לככר משלש לקב. ובגמ', וכמה מזון שתי סעודות, אמר רב יהודה אמר רב תרתי ריפתא איכרייתא. רב אדא בר אהבה אמר תרתי ריפתא נהר פפיתא.

- א -

משערין בשתי סעודות ולא בשלש סעודות

יהא עירובי תחומין נקבע בשיעור שלש סעודות.

וכתב, דכשם שאמרו במתני' לגבי שיעור סעודה דרבי מאיר אומר מזונו לחול ולא לשבת, ורבי יהודה אומר לשבת ולא לחול, וזה מתכוונים להקל, כמו כן נאמר לגבי שיעור שתיים או שלש סעודות, דכיון שבחול אוכל אדם רק שתי סעודות, לכן יש להקל בשבת לערב כפי סכום הסעודות שאוכל בימות החול.

ובגאון יעקב מיישב הקושיא קצת בדרך אחרת, דשיעור סעודה תלוי בכדי צרכו של האדם, דבמקום שיש לו כדי צרכו שם נקבע דירתו, ולכן נהי דבשבת חייב אדם לאכול שלש סעודות, מכל מקום אינו משום שזהו כדי צרכו, אלא משום שיש מצוה לאכול ג' סעודות, אכן קביעת דירתו נקבע במקום שיש לו כדי צרכו ולא במקום שבידו לקיים שם המצוה המוטלת עליו. א

תלוי לפי שיעור סכום סעודות של ימות החול / תלוי לפי שיעור כדי צרכו של האדם ולא במה שהוא מחוייב מחמת המצוה

- תוספות יו"ט, גאון יעקב -

א. כפי האמור, עירובי תחומין קבעו חז"ל לפי שיעור שני סעודות, בטעם הדבר כתב רבנו יהונתן דהרוצה לקבוע שביתתו במקום אחר, אם יש לו שם שיעור סעודת לילה וסעודת יום, נראה לכל שעקר דעתו מן העיר, ושבת שם במקום סעודתו.

ובתוס' יו"ט פ"ח מ"ב מעיר דמדוע לא נצטרך שיהא שם שיעור של שלש סעודות, שהרי בשבת חייב אדם לאכול שלש סעודות. וכתב דבשלמא לדעת הסוברים דיוצאין סעודה שלישית במיני תרגומא, כמוכא בטור סי' רצ"א ובב"י שם בשם רבנו צרפת, יש לומר דכיון דסעודה ג' יוצא גם במיני תרגומא לכן שיעורו בשתי סעודות שחיובם בפת, אבל לדעת הר"י ושאר ראשונים המובאים שם דגם בסעודה שלישית חייב לאכול פת, מדוע לא

- ב -

שיעור סעודה אצל זקן וחולה וברעבתן

תחומין הוא קבוע לכל אדם לפי סעודה בינונית, או דאינו מוסכם לדברי הכל.

דהנה במתני' פרק י"ז דכלים משנה י"א נשנו כמה דברים ששיעורן משתנה אצל כל אדם לפי גדלו וקטנו, כגון מלא קומצו מנחה, ומלא חפניו קטרת, שמשערין לכל אדם לפי מה שהוא, וכן השותה מלא לוגמיו ביום הכיפורים שיעורו אצל כל אחד לפי מלוא לוגמיו, וא"י שם דגם מזון שתי

שיעור סעודה לפי סעודה בינונית אם הוא מוסכם לדברי הכל / זקן וחולה אם צריכים עירוב לפי מזונן או בשיעור סעודה בינונית

- גמרא, טו"ז, מג"א, חתם סופר -

ב. במה ששינוי במתני' דשיעור עירובי תחומין הוא שתי סעודות, וכדאי' בגמ' דמזון שתי סעודות הוא או תרתי ריפתא איכרייתא, או תרתי ריפתא נהר פפיתא, דנו הראשונים אם זה דין מוסכם לדברי הכל ששיעור עירובי

השלמות והוספות

ומעתה, לרבי יהודה עדיין צריך ביאור מדוע שיעור העירוב הוא בשתי סעודות, הרי בשבת צריך לאכול שלש סעודות, ולדבריו אין לומר כדברי הגאון יעקב דהשיעור נמדד לפי צורך חיותו ולא לפי מה שהוא מחוייב מצד המצוה, שהרי לרבי יהודה צורך חיותו של האדם הוא כשיעור שתי סעודות שאדם אוכל בימות החול, אלא שבשבת מתחלקת אכילה זו בין שלש סעודות, ומעתה כיון ששיעור שתי סעודות של חול זה כדי צרכו הן בשבת והן בחול, ובשבת הוא גם מחוייב לאכול כשיעור זה מצד המצוה, מדוע לא יהא שיעור עירובי תחומין נמדד בשיעור שלש סעודות.

ובדברי רש"י האלו יש לציין למה שכתב בספר גליוני הש"ס להגאון רבי יוסף ענגיל דיש להוכיח מדברי רש"י דנשים חייבות לאכול ג' סעודות בשבת, כי אם נאמר דנשים פטורות מלאכול בשבת ג' סעודות, נמצא דהיה קולא זו מביאה לידי חומרא שנשים שמערבות עירובי תחומין צריכין לערב לרבי יהודה יותר משתי סעודות של שבת, שהרי מה שלרבי יהודה נמדד להקל לפי מזונו של שבת היינו מפני שבסעודת

לפי רבי יהודה אוכל אדם בשבת בהצטרפות שלש סעודות כפי מה שאוכל בחול בשתי סעודות / נשים אם חייבות לאכול סעודה שלישית / שיעור עירובי תחומין אצל נשים

- רש"י, גליוני הש"ס -

א. והנה במה שרבי יהודה סובר דמשערין לפי שתי סעודות שאוכל בשבת ולא לפי שתי סעודות שאוכל בחול, כי לדעתו אוכל אדם בסעודת שבת פחות מבסעודות חול, כתב רש"י (ד"ה מתכווין) דזה משום דכיון שבשבת אוכל אדם שלש סעודות, לכן אינו אוכל הרבה בכל סעודה. ונמצא לפי זה, דלרבי יהודה אוכל אדם בשבת בהצטרפות שלש סעודות כפי השיעור שהוא אוכל בימות החול בשתי סעודות, ורבי יהודה מיקל שאינו צריך לערב בשיעור שתי סעודות של חול, שזהו באמת כדי צרכו, ויכול לערב בשתי סעודות של שבת, אע"ג שאין זה כדי צורך חיותו, שהרי בשבת מתחלקת אכילתו כדי צרכו שלש סעודות.

כלל לאכילה, והוא מערב בו מפני שהוא ראוי לאכילה לאדם אחר.

וכתבו שם התוס' (ד"ה תרגומא) דגם מה שמבואר בגמ' שם דמתני' דכלים מיתוקם לגבי זקן וחולה שמשערין העירוב לפי סעודתן המעוטה, זהו דוקא לפי סומכוס שסובר דמערבין לכל אחד בסעודה הראויה לו לאכילה, אבל לרבנן אין מערבין לחולה ולזקן בכדי מזונו כי אם בסעודה בינונית של כל אדם, שהרי לרבנן מערבין גם בדבר שאינו ראוי לו כלל לאכילה, משום שהוא ראוי לאכילה לשאר אדם, ונמצא דכשמערבין לחולה ולזקן יתכן שיעורו להם בדבר שאינו ראוי להם כלל לאכילה על ידי שהוא ראוי לאדם אחר, וכשמערבין להם בדבר שהוא ראוי רק לאדם אחר ולא להם, בודאי דאזי היא שיעורו בסעודה בינונית, וא"כ גם כשמערבין להם בדבר הראוי לזקן ולחולה צריך ג"כ שיהא בו שיעור סעודה בינונית, דאין סברא שיהא לרבנן שני שיעורין לחולה ולזקן, לומר שכשמערבין להם בדבר הראוי לעצמם סגי לפי שיעור סעודתם, וכשמערבין להם בדבר הראוי לאחרים יצטרך כשיעור סעודה בינונית, ולכן על כרחך דמתני' דכלים דאי' דמערבין לזקן וחולה לפי כדי מזונו הוא אליבא דסומכוס שסובר דלעולם צריך שתהא העירוב ראוי לו לאכילה, ולכן גם השיעור תלוי לפי שיעור סעודתו, ולכן בזקן וחולה משערין לפי מזונו, מלבד ברעבתן דכיון שבטלה דעתו אצל כל אדם משערין בסעודה בינונית.

ובשו"ת חתם סופר או"ח סי' צ"ח העלה בדעת השו"ע שם דסובר דגם לזקן וחולה משערין לפי סעודה בינונית ולא כפי מזונו, וכדעת התוס' שם שכתבו דמה ששינוי במתני' דכלים שמשערין לאדם לפי מזונו הוא רק אליבא דסומכוס שסובר דצריך לערב בדבר הראוי לו לאכילה, אבל לפי מה דקיי"ל כרבנן שרשאי לערב בדבר שראוי לאכילה גם לאחרים, יש לשער גם לזקן וחולה לפי סעודה בינונית.

וכן כתב בח"י חתם סופר בשו"ע שם דלדעת המחבר גם בזקן וחולה משערין בסעודה של אדם בינוני, ודלא כדברי הטו"ז והמג"א (הנ"ל) שמגיהין בדברי השו"ע.

וכתב דבזה מתיישב דעת הרמב"ם שהשמיט דין זה דזקן וחולה משערין לפי מזונו, ולא הביא אוקימת הגמ' (הנ"ל) שמפרש מתני' דכלים דמה שאמרו שמשערין לכל אחד לפני מזונו מיירי בזקן וחולה, דזה משום דהרמב"ם סובר ג"כ כדעת התוס' הנ"ל דדברי הגמרא אמורים רק לפי סומכוס שסובר דמערבין דוקא בדבר הראוי לו, ולכן מערבין לזקן ולחולה לפי מזונו, אבל לרבנן שסוברין דמערבין גם בדבר שאינו ראוי לו לאכילה מפני שהוא ראוי לאכילה לאחרים, משערין גם לחולה בסעודה בינונית. וכתב דכן משמע בספר תוספות שבת שם. ובביאור הלכה שם (ד"ה כפי) מביא דבריו. **ב**

סעודות לעירוב נמדד אצל כל אחד לעצמו לפי שיעור סעודתו. ולכאורה משמע מזה דשיעור עירוב אינו נמדד בסעודה בינונית של כל אדם, אלא שנמדד לכל אחד לפי שיעור סעודתו.

אמנם בגמ' לעיל דף ל': מצינו הכרעה בדבר זה, דהנה שם מובא ברייתא דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר מערבין לחולה ולזקן כדי מזונו, ולרעבתן בסעודה בינונית של כל אדם, ושואלת הגמ' דלכאורה מה שאמרו רבי שמעון בן אלעזר אומר שיש שיעור של סעודה בינונית לכל אדם, הוא דלא כמתני' דכלים הנ"ל שאמרו דשיעור עירוב תלוי לכל אחד לפי מה שהוא. ומתיר בגמ' דמה שאמרו במתני' דכלים שתלוי לכל אחד כפי מה שהוא, אמור לגבי זקן וחולה שאכילתו מועטת, ועליו אמרו שאינו צריך שיעור של סעודה בינונית, דהקילו עליו שיכול לערב בסעודה שהוא רגיל בה, ומה שאמרו דהשיעור הוא בסעודה בינונית, אמור לגבי רעבתן שאכילתו מרובה, כי בטלה דעתו אצל כל אדם, ומערב בסעודה בינונית של כל אדם.

ונמצא לפי זה דאין סתירה בין מה ששינוי בגמרא שלפנינו שיש שיעור של סעודה בינונית ובין מה ששינוי במתני' דכלים ששיעורו אצל כל אדם לפי סעודתו, דמתני' דכלים מיתוקם בזקן וחולה שאכילתו מועטת מסתם בני אדם, ומתני' שלפנינו שהשיעור הוא בסעודה בינונית מיתוקם ברעבתן שאוכל יותר משאר בני אדם, ואצלו שיעורו לפי סעודה בינונית.

והנה בדעת המחבר בשו"ע או"ח סי' ת"ט סעיף ז' נחלקו בו הפוסקים, כי בטו"ז סי' ת"ט סק"ז ובמג"א שם סק"א ובב"ח שם כתבו דדעת השו"ע הוא דאם הוא זקן וחולה משערין כפי מזונו, ורעבתן אין צריך אלא כפי סעודה בינונית. וכפי האמור זה על פי הכרעת הגמ' לעיל דמתני' דכלים (הנ"ל) מיתוקם בזקן וחולה שמשערין לפי מזונו, והגמ' שלפנינו שמשערין בשיעור סעודה בינונית אמור לגבי מי שאכילתו מרובה.

אמנם יש מהראשונים שחולקים בזה, דהנה בגמ' שם נחלקו חכמים וסומכוס אם מערבין לישראל בתרומה או לא, דחכמים סוברים דמערבין לישראל גם בתרומה כיון שהיא ראויה לאכילה לכהן, וסומכוס סובר דאין מערבין לישראל בתרומה, כי לדעתו צריך שיהא העירוב ראוי לאכילה למי שמערב בו.

ואי' שם בגמ' דמתני' דכלים (הנ"ל) שאמרו דמשערין שיעור עירוב לפי כל אדם לפי סעודתו, מיתוקם דוקא כסומכוס שסובר דהעירוב צריך ראוי לאכילה למי שמערב בו, ואין ישראל רשאי לערב בתרומה כיון שאינו ראוי לו לאכילה, ולכן גם לגבי השיעור משערין לכל אדם לפי שיעור סעודתו, אבל לרבנן שסוברים דמערבין לישראל בתרומה מפני שהיא ראויה לכהן, אין לשער לכל אחד לפי סעודתו, שהרי אפשר לערב בדבר שאינו ראוי לו

השלמות והוספות

באיסורו של זה, ואין האחד אוסר על חברו, אלא דכל אדם יש לו גבול של אלפיים אמה, וע"י העירוב נחשב כאילו הוא דר שם, לכן צריך לכל אחד להתיר לו יותר מגבולו, ואין תועלת מן אחד על חברו לערב הרשויות, לכן צריך לערב לכל אחד.

והנה בגמ' וברש"י לעיל דף כ"ט. מבואר דלא רק בפת עצמו שיעורו בשתי סעודות, אלא גם בשאר מאכלים הנטפלים לסעודה תלוי כמה צריכים מאותו המאכל לשתי סעודות, וזהו השיעור שמערבין בו. ובב"י סי' ת"ט מביא בשם הגהות אשרי דעצה טובה הוא לערב בחומץ, כי בחומץ אין צריך אלא מעט לכל אחד ואחד, כפי הצורך בחומץ בשתי סעודות.

ויש לציין שבימינו יש אירגונים שמזכין את הרבים בהנחת עירובי תחומין במקומות שבית חולים נמצא מחוץ לתחום, ולפעמים יש אדם שבאמצע השבת אירע לו שצריך ללכת בדחיפות לבית חולים, ולכן מניחין עירובי תחומין כללים בסוף אלפיים אמה מן העיר, ומזכין העירוב לכל מי שיצטרך באמצע השבת לצאת מחוץ לתחום, ומניחין את העירוב פעם אחת להרבה שבתות. והיות שהם צריכים לזכות להרבה אנשים שיעור סעודה לכל אחד ואחד, יש שמניחין העירוב ע"י פכים גדולים של שמן, וכשהם מניחים פך גדול המחזיק 36 ליטר שמן לפי החשבון נמצא שיש בזה די למאתיים וחמשים איש שיצטרכו באותו שבת לצאת חוץ לתחום.

שבת אוכל אדם פחות מבחול מפני שאוכל ג' סעודות, אבל נשים אם אינן אוכלות ג' סעודות בשבת הרי הן אוכלות בשבת כפי הסעודה שאוכלות בחול, וא"כ קולא זו שפטורות מלאכול ג' סעודות ראוי שתהא מביאה לידי חומרא שיעור עירובי תחומין אצל נשים יהא גדול יותר משל אנשים, ועל כרחך דגם נשים חייבות לאכול ג' סעודות בשבת, ולכן גם אצל נשים שיעור סעודה בשבת הוא פחות משיעור סעודה בחול.

ב אגב נביא בזה עוד פרטי דינים בענין שיעור עירובי תחומין.

הנה במתני' שנינו דצריך מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד, וכתב בשו"ע או"ח סי' ת"ג סעיף א' דהמערב לרבים משלו, אומר הרי עירוב זה בשביל כל בני העיר, ובלבד שיהא בו מזון שתי סעודות לכל אחד, וכל מי שירצה יסמוך עליו.

ובטו"ז שם סק"א מפרש טעם ההבדל בין עירובי תחומין ובין עירובי חצירות שבעירובי חצירות סגי בשמונה עשר גרוגרות אפי' למרובין, ואילו בעירובי תחומין צריך שיעור סעודה לכל אחד ואחד, דזה משום דבחצירות האיסור הוא משום שהאחד אוסר על חברו, לכן סגי במה שיש בין כולם י"ח גרוגרות, כי בזה הם מערבין והיו לאחדים, אבל בעירובי תחומין הרי אין איסורו של זה תלוי כלל

השעה 8:00 בבוקר והנה החדשות התורניות:

הזדמנות היסטורית שלא היתה:

להבין ולהנות מדברי ה'שאגת ארזה' גם באמצע יום העבודה!

כזאת לא היתה בישראל מאז ומקדם, כשבימים מקדם בכדי להבין את דברי רבותינו הראשונים והאחרונים היה עלינו לעמול במשך שעות על גבי שעות, וגם אז כולי האי ואולי: כך נוצר מצב בו האנשים העמלים לפרנסתם, או לחילופין גם אבירים אשר כל עסקם היה בלימוד ענין אחד, לא היה להם שמץ וידיעה בנושאים אחרים.

וגם כאשר נתחדשו המגמות, ולומדים הכירו חלקים נבחרים בש"ס, הרי שנושאים רבים ודברי ראשונים ואחרונים נשארו חתומים חותם בתוך חותם.

וגם כאשר נתחדשו המגמות, ולומדים הכירו חלקים נבחרים בש"ס, הרי שנושאים רבים ודברי ראשונים ואחרונים נשארו חתומים חותם בתוך חותם.

וכעת בהגלות גלות עלינו אור "להתוודע" בו יוכל הלומד להתענג ולהתוודע בשיעורים קצרים לאור נושאים מגוונים מידי יום ביומו בשמינה ובקריאה

מה יתן לי "להתוודע" לחיים?

שאלות שינון שבועיים

מבחנים בסגנון אמריקאי לשינון הנלמד למען יעמדו לימים רבים

שו"ת מיוחד שאל את הרב

מנויי המערכת נהנים משו"ת פורה ובהיר עם רבני המערכת

שיעור יומי מוקלט ומתועד

שיעור עיוני בנושא מרכזי ב-25/10 דק' לבחירה ע"י מג"ש מפורסמים במגוון שפות

שיעור יומי בדיוור ישיר

שיעור בן 4 עמודים בנושא עיוני על הדף בעריכה בהירה

להצטרפות ומנויים: 02-990-40-01